

Grenadjär Matthias Bruse (ca 1690-1744)

Den äldste kände och säkert konstaterade förfadern inom släktgrenen Bruce hette Matthias Bruse.

När Matthias dog 1744 i Kviinge, så angav prästen hans ålder till 64 år och födelseorten till 'Malmö'. Matthias hade varit karolinersoldat och av flera olika militära rullor att döma så föddes han runt 1690 och alltså inte 1680. En erfaren historiker nämnde för mig att även födelseorten 'Malmö' kan vara grovt tilltyd och betyda ett så stort område som Malmöhus län. Kanske hade änkan dock ett hum om att Matthias var från Malmötrakten och i Göingebygden i mitten av 1700-talet var kanske sydvästra Skåne likställigt med Malmö. Så Matthias bör ha varit född ungefär 1680-1690 i Malmöhus län, men kanske föddes han mer exakt runt år 1690 i staden Malmö eller i trakten av Malmö (sydvästra Skåne).

Torsten Bruce (1906-1994), som före internets tillkomst gjorde det stora arbetet med att kartlägga släkten Bruce (Svensk släktkalender 1989), hittade en hel del noteringar om Matthias Bruses karriär som karolinersoldat, men ordförande Ingemar Mårtensson i Skånes Caroliner har bistått med den mesta informationen, när det gäller Matthias drygt tio år inom infanteriet. Ingemar gjorde många fynd i militärrullorna, som gör att vi nu vet ganska mycket om Matthias soldatliv. Skånes Caroliner exerceerar vid Borgeby slott och har återskapat uniformer från just det regemente, som Matthias Bruse tillhörde.

Enligt generalmönsterrullan i Krigsarkivet blev Matthias Bruse 'antagen till Fourir in Maj 1712, intient förr' vid 'Östra Skånska Regementet till Footh' i Kristianstad. Furirens uppgifter var exempelvis att ansvara för tält och uppmärkning av lägerplatser. Dessutom ansvarade furiren för kompaniets proviant.

Enligt militärrullan för år 1713 daterad den 30 september, så var Matthias furir i kapten Nikolas Johan Kühles kompani. Kapten Kühle var vid den tidpunkten emellertid permitterad och istället fördes befälet av löjtnant Zacharias Lindman, som år 1717 blev adlad Linnercrantz och avled av ett infekterat sår efter en duell med majoren Sven Åderman i Karlskrona år 1726.

Den 23 februari år 1715 var Matthias kvar i samma kompani, men nu var kapten Nils Cavallius kompanichef. Enligt denna militärrulla hade Matthias dock avancerat till förare den 1 januari år 1714. Föraren skulle bland annat hålla uppsikt över kompanifanan när fänriken inte bar den och ansvara för tillsynen av de sjuka vid kompaniet.

Enligt militärrullan från den 26 september år 1716 var Matthias fortfarande förare, men kapten Carl Henrik Skytte var nu kompanichef och hade varit det sen den 25 april år 1715. Kapten Carl Henrik Skyttes fars kusin var generallöjtnanten Carl Gustaf Skytte, som var regementschef över hela Östra skånska regementet till fot och när han dog år 1717 fick kusinsonen ärva gods och andra egendomar runt Fjälkestad.

Den 21 februari år 1717 kommenderades 64 meniga soldater och åtta befäl, alltså totalt 72 stycken, från Östra skånska regementet till fot till Grenadjärbataljonen. Matthias Bruse var ett av befälen.

Grenadjärbataljonen var ett elitförband. Bataljonen hade år 1716 tillkommit på order av Karl XII (1682-1718) och soldaterna var 'satte på den fot, at de, vid Konungens minsta vinck, skydde hvarken eld eller vattn'. Bataljonen bestod av åtta kompanier om vardera 72 soldater, så soldaterna från olika kompanier i Östra skånska regementet till fot bildade alltså ett eget kompani inom bataljonen. De övriga sju regementena, som hade blivit beordrade att kommendera soldater till detta elitförband, var Västra skånska regementet till fot, Smålands och Västgöta tremänningsregemente, Upplands och Västgöta femmänningsregemente, Bergsregementet och Hallands utskrivningsregemente. 'På slagfältet sammanfördes grenadierkompanierna till särskilda bataljoner, hvilka insattes der största kraften erfordrades', enligt Nordisk familjebok (1882). Grenadjärbataljonen var alltså en piketstyrka.

*Karolinersoldat vid Östra skånska regementet till fot i uniform anno 1719.
©Skånes Caroliner*

av Johan Peetre (Malmö) 2021-09-24

Matthias Bruse hade varit vid Östra skånska regementet till fot ända sedan regementet hade satts upp år 1712 och förutom snart fem års militärtjänst hade han möjligen även en viss erfarenhet av strid. År 1713 hade 320 man från Östra skånska regementet till fot blivit kommenderade 'att besätta och hålla vakt uti Råå retranchement', men danskarna gav efter slaget vid Helsingborg år 1710 upp och soldaterna vid Råå vallar kom aldrig att utsättas för något anfall. Däremot hade 200 man år 1713 beordrats till tjänstgöring i Pommern. Den svenska delen av Pommern (bland annat staden Stralsund) utsattes nämligen för dansk-preussiska erövringsförsök. Soldaterna från Östra skånska regementet till fot återkom från Pommern år 1714. Med tanke på att regementet hade en styrka av cirka 690 soldater under dessa år, så är sannolikheten för att Matthias Bruse var i Pommern ganska stor.

Grenadjärbataljonen samlades först i Halmstad och stannade på vägen till Strömstad i Göteborg i maj år 1717 för att komplettera utrustningen. Som en del av det dansk-svenska kriget, som pågick år 1709-1719, försökte en dansk-norsk flottstyrka under befäl av den legendariske kommendören Tordenskjold (1690-1720) att ta sig förbi Nya Älvsborgsfästningen för att därefter kunna anfälla Nya varvet i Göteborg den 3 maj. Danskarnas mål var att få stopp på svenska kapares beslagtagande av danska handelsfartyg. Kaparna var inte militärer, men agerade på uppdrag av Sverige och hade bevis på detta i form av kaparbrev. Svenskarna var klara över att ett anfall stundade och Grenadjärbataljonen, som grupperades på Kåringberget, deltog från land. Danskarna tvingades att retirera.

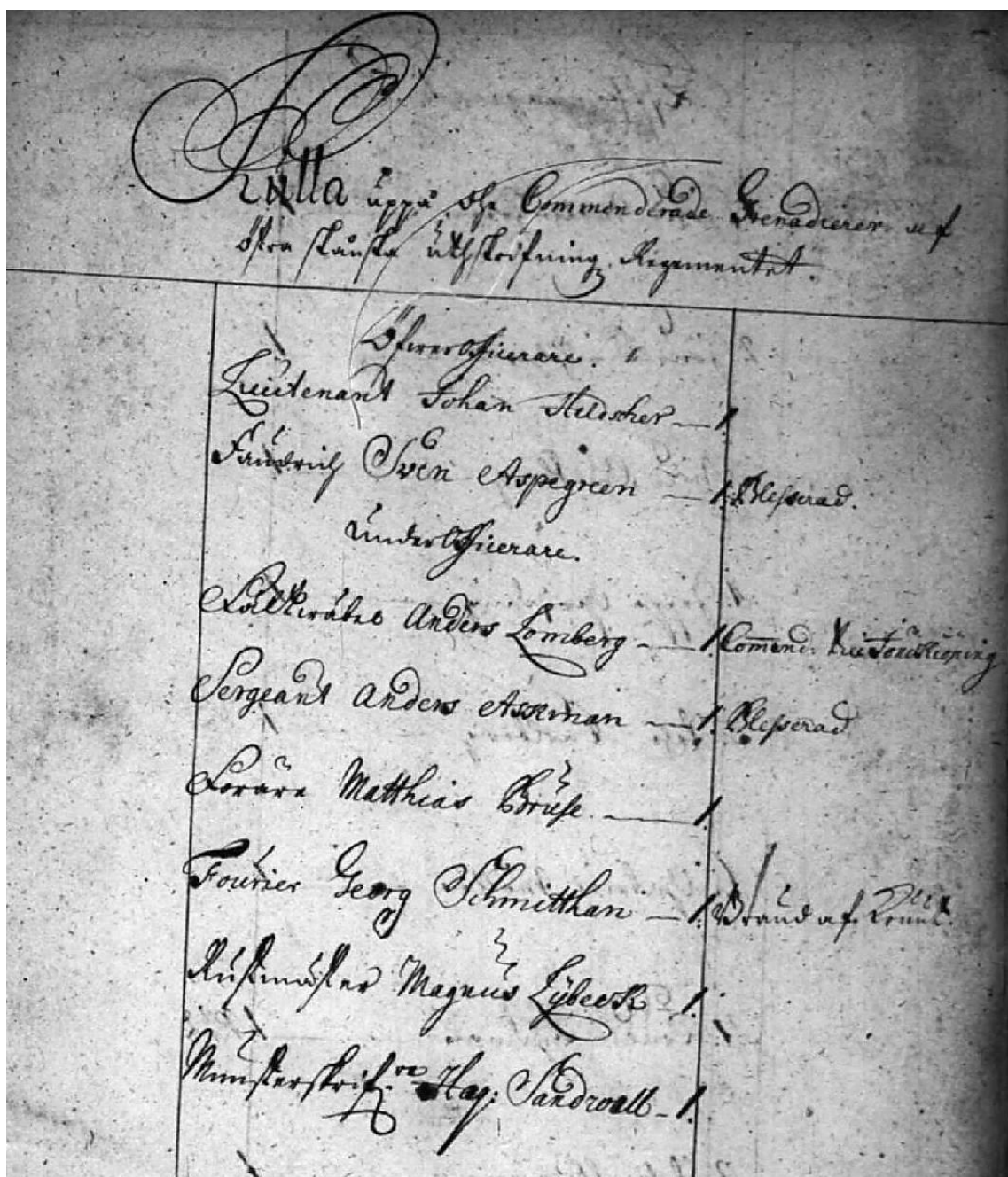
*Danskarna beskjuter Nya Älvsborg på tillbakaväg ut från Göta Älvs mynning i maj 1717.
Jacob Hägg (1839-1931)*

Grenadjärbataljonen förflyttades sedan till Strömstad och försvarade den 8 juli 1717 staden från den dansk-norska flottenheten under befäl av Tordenskjold. Inga svenska fartyg deltog, men staden, som hyste huvuddepån för den svenska armén i Norge, var skyddad av totalt fyra batterier. Bara två av de sex dansk-norska galärerna nådde därför stranden, där svenskt infanteri sedan utsatte danskarna för häftig beskjutning. Danskarna tvingades därför även i Strömstad till reträtt. Danskarnas förluster uppgick till 104 döda och 246 sårade och Tordenskjold hade själv sårats i benet. De svenska förlusterna var 19 döda och 173 sårade. Det gjordes noteringar om att det grenadjärkompani, som Matthias Bruse tillhörde, hade 'bleserade' (sårade) och döda och andelen var speciellt hög bland befälen, så möjligen hade de tagit täten för kompaniet. Det är bland annat av dessa anledningar, som det med mycket stor sannolikhet går att fastslå att Matthias deltog i försvaret när danskarna nådde stranden.

I Nordisk familjebok (1919) kan man under Tordenskjöld läsa följande om slaget:

På T:s (Tordenskjöld's) order rodde då 4 galärer att landsätta utom matroser 300 man infanteri på Laholmen. 2 af dem sägas ha råkat på grund; när de 2 öfriga med T. ombord stötte mot stranden, reste Hiertta sig emellan klipporna s. om batteriet och efter honom en afdelning grenadjärer, på samma gång som en trupp västerbottningar rusade ned från sitt gömställe bakom bröstvärnet. På 20 stegs afstånd gåfvo svenskarna 2 à 3 'sköna salvor', hvilkas verkan blef mördande för de på galärerna sammanträngde fienderna. I denna batalj, hans nittonde, blef T. sårad på två ställen; icke utan svårighet fördes den afsvimmade hjälten ombord på sitt flaggskepp.

'Rulla uppå de Commenderade Grenadierer af Östra skånska utskrifningz Regementet'
Två av Matthias befälskollegor blev 'Blesserade' i Strömstad och en blev 'Bränd af Kruut'.
Matthias avancerade den 1 juni 1718 till 2:e sergeant och några månader därefter till
1:e sergeant. Till följd av skador och dödsfall skedde avancemangen snabbare i krigstid.

Captain Lightes Compagnie.		
57.	Carl Skelleforn	1
58.	Carl Gussman	1
59.	Leifvold Ross	1 Beskad.
60.	Anders Friß	1
61.	Jens Gussman	1
62.	Jens Ormingsen	1
63.	Mies Forß	1
64.	Anders Gussberg	1
Strömstad d. 18 Juli år 1717		
H. Bruse		

Upprättad i Strömstad den 18 juli anno 1717 tio dagar efter slaget.
 Meniga soldater 57-64 av totalt 64. Matthias Bruse var ett av åtta befäl.
 En av de 64 dog 'i sjelfwa actionen', en 'efter actionen' och fyra sårades.

Etning av Gustav de Lode (1720-1752) efter en teckning av N Stibolt.

Tordenskjold hade i fjorden Dynekilen norr om Strömstad år 1716 uppnått sin största militära bedrift, då segern där minskade Karl XII:s möjligheter att erövra Norge. Efter de två misslyckade försöken att inta Göteborg och Strömstad år 1717 fråntogs emellertid Tordenskjold år 1718 befälet över den danska flottan i Kattegatt. Han var nu bara befäl över en galäreskader. År 1719 lyckades han med bedriften att inta Marstrand och utnämndes 29 år gammal till viceamiral. Efter bråk med överste Jakob Axel Staël von Holstein, som hade varit i svensk tjänst, dödades Tordenskjold i en duell nära Hildesheim år 1720.

I både Danmark och födelselandet Norge blev Tordenskjold en stor hjälte och legendar jämförbar med Karl XII i Sverige, som ju emellertid hade varit kung. I Danmark är exempelvis tändsticksaskar försedda med hans porträtt och visan 'Jeg vil sjunge om en helt', som skrevs år 1858, sjungs och spelas fortfarande i både Danmark och Norge. Den första versen lyder på danska:

*Jeg vil sjunge om en helt
vidt berømt ved sund og bælt,
om en herre kæk og bold,
om den tapre Tordenskjold.*

År 1942 hade den danska filmen 'Tordenskjold gaar i land' premiär och så sent som år 2016 kom den likaledes danska filmen 'Tordenskjold & Kold', som behandlar hans sista tid efter krigsslutet.

*Tordenskjold i Marstrand (målning daterad 1875)
Otto Bache (1839-1927)*

*Peter Wessel Tordenskjold (daterad 1719)
Balthasar Denner (1685-1749)*

Tordenskjold påstås själv ha varit med om att efter landstigningen i Marstrand år 1719 driva ut svenskarna. På målningen syns Tordenskjold och den svenske översten Henrich Danckwardt, som var kommendant på Karlstens fästning i Marstrand. Tordenskjold påstods på danska otåligt ha sagt 'Varför dröjer Ni?'. Överste Danckwardt avrättades sen samma år av svenskarna för att han hade kapitulerat.

Vi återgår till Grenadjärbataljonen efter försvaret av Strömstad. Inloppet till Idefjorden på gränsen mellan Sverige och Norge var år 1717 avspärrat av danskarna i höjd med Svinesund och svenskarna tvingades därför att landvägen transportera tre galärer, tre skärbåtar och sex slupar från Strömstad till de inre delarna av Idefjorden. Detta projekt sattes igång den 26 juni och tog närmare två månader att genomföra. Det skall ha krävts ungefär 800 soldater under ledning av Karl XII, som emellertid assisterades av vetenskapsmännen Christopher Polhem och Emanuel Swedenborg. Grenadjärbataljonen skall ha deltagit i transporterna och de följande striderna. En större batalj stod den 30 juli, då ett danskt landsättningsförsök misslyckades på grund av ett energiskt ingripande av grenadjärer och elfsborgare, som med kraftiga muskötsalvor tvingade danskarna till reträtt. Därefter blev det lugnt under en period, men den 10 september skedde en sammandrabbning och den sista bataljen vid Idefjorden inträffade den 3 november då 'en kedjesalva som gick 4 omgångar fram och tillbaka, från den ena flygeln till den andra' besvarades av fienden på samma sätt. Striden slutade oavgjort.

I slutet av augusti år 1717 hade Grenadjärbataljonen besökts av kung Karl XII, som berömde den för dess insatser vid försvaret av Strömstad. Mycket tyder alltså på att Matthias Bruse minst en gång fick en skymt av 'hjeltekonungen'. Efter striderna vid Idefjorden skall bataljonen ha deltagit i gränsbevakning i Skee, Lommelands och Näsing socknar med huvudkvarter i Rellens by i norra Bohuslän.

*Karl XII år 1700 (målning daterad 1706)
David von Krafft (1655-1724)*

*Matthias Bruse fick sannolikt se Karl XII redan 1717.
Karl XII intog med 200 grenadjärer år 1718 skansen
Gyldenlöwe, så sannolikt blev Matthias kontakt med
'hjeltekonungen' då mer påtaglig än bara en skymt.*

Fästningen Clausenborg vid Krokstrand bestod av ett naturligt, skyddande klippöverhäng och framför detta stormpålar och dubbla palissader av trä. Fyra baracker, där en blev magasin och vapenförråd, uppfördes också.

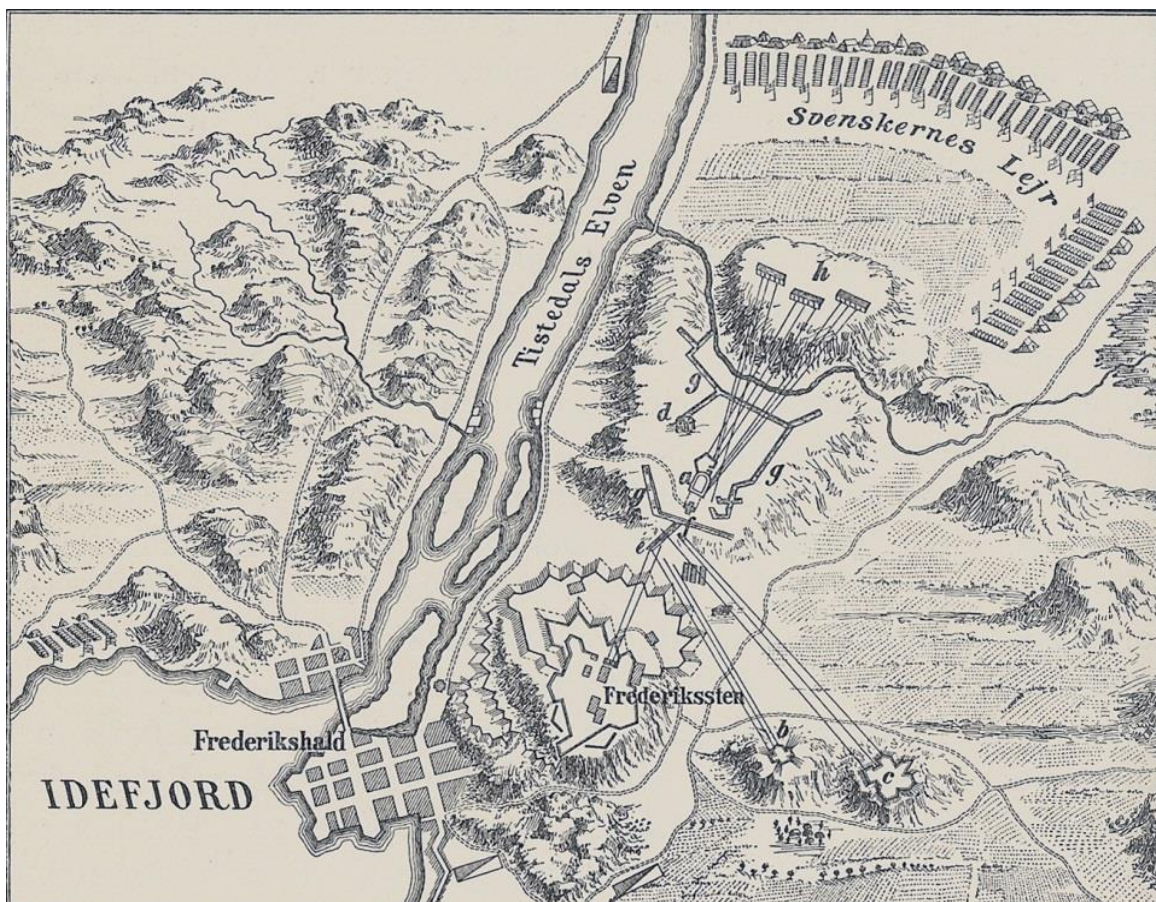
Utöver att strida fick grenadjärerna i uppdrag att på Idefjordens svenska sida uppföra fästningen Clausenborg (efter Grenadjärbataljonens befälhavare, Johan Clausen) och fjorton vaktorn med stormpålar och dubbla palissader av trä (egen illustration). Om fienden lyckades forcera dessa helt omslutande hinder kunde grenadjärerna dra in stegen och därmed förhindra tillträde till tornet. Det nedre fotot (från Sjöhistoriska museet) visar en galär från 1715, som nog var lik den mindre galären Castor byggd 1714, som Matthias Bruses kompanichef, Cantagalli, förde befäl på. Troligen stred även Matthias på Castor.

Grenadjärbataljonen deltog också i den välkända och ödesdiga belägringen av Fredrikstens fästning år 1718. Den 3 november trängde bataljonen på kunglig order in i staden Fredrikshald (nuvarande Halden), som låg nedanför fästningen, och skapade stor uppståndelse och skräck bland de norska invånarna. Den 20 november inleddes belägringen av Fredrikstens fästning. Karl XII lät anfalla ett av fortet (skansarna), som låg nedanför Fredrikstens fästning, innan han själv tillsammans med cirka 200 grenadjärer och en uppsättning stormstegar intog samma fort på eftermiddagen den 27 november.

Troligen hade kompaniet bestående av ca 60 grenadjärer från just Östra skånska regementet till fot tagit täten. Orsaken till att jag har kommit till denna slutsats är att Östra skånskas kompanichef, J M Cantagalli (1692-1763), efter den lyckade stormningen av fortet Gyldenlöwe (Gyldenløve) 'straxt wardt adlad' av Karl XII. Hans adelsnamn blev det passande Löwenfels (lejonklippa på tyska) och i hans adelsvapen fanns förutom ett gyllene lejon (jämför Gyldenlöwe) stående på en klippa även en steg. Matthias bör ha deltagit, då han fortfarande år 1718 var noterad såsom 'comenderat till Norje' i rullorna för Östra skånska och troligen var han fortfarande kommenderad till just Grenadjärbataljonen.

Svenskarna hade alltså intagit det närliggande fortet Gyldenlöwe, men Fredrikstens fästning återstod. På inrådan av en fransk belägringsexpert började de svenska soldaterna att gräva löpgravar mot fästningen, men soldaterna utsattes hela tiden för beskjutning. Grenadjärbataljonen rapporterade därför fyra döda och femton sårade natten till den 28 november. Nästa natt stupade totalt 55 man.

Karl XII oroade sig över arbetets framåtskridande och bad den 30 november löjtnanten Carlberg att 'gå och se hwad de söla effter'. Kungen ville senare samma dag själv övervaka arbetet och i samband med detta träffades han runt klockan halv tio på kvällen av ett skott i tinningen och dog omedelbart.

*Belägringen av Fredrikstens fästning år 1718 (enligt Danmarks Riges Historie från 1907)
Det av Karl XII och Grenadjärbataljonen intagna fortet Gyldenlöwe är markerat med bokstaven a.
Karl XII hade ett skjul, markerat d, där han vilade timmar före dödsskjutningen, som skedde vid e.*

*Intagande av fortet Gyldenlöwe 300 år senare
(fotograf Johannes Granseth år 2018)*

av Johan Peetre (Malmö) 2021-09-24

1468 Ridder- och Adelsmän.

Numero	
	Febr. Capitaine af Östra Skånska regemente til fot, och den nästföljande 18 Febr. premier Capitaine för grenadier compagne, bivrifade derpå med det samma den 7 Julii fö: action wid Bjlgården uti Konung CARLS närwaru, således den följande 10 Sept. fö: action wid stora Bo: gen på Eda fiord, commanderandes galejan Castor, och den 3 Nov. fö: action wid Knarrås i bemålte fiord, bivrifade sedermera samma år Fredrichshalls belägring, då han d. 27 Nov. i högstbemålte Konungs höga åsyn med 60 grenadierer och 12 stegar lyckeligen efter två timars skarpa fäktande escaladerade stantsen Gyllenlöm, hvarföre han straxt wardt adlad med försäkran om hans May:ts widare nådiga benägenhet. 1721 d. 27 Junii Capitaine wid Drottning ULRICAELEONORAS Lifregemente til fot, fick 1746 d. 30 Okt. Majors titel, 1747 d. 20 Maji Majors lön wid sistnämnde regem., 1747 d. 25 Aug. Öfwerste Lieutenant ibid. 1749 d. 13 Jan. Riddare af Kongl. Swerds Orden, 1755 den 26 Aug. Öfwerste för ett werfwat regem. til fot föd uti Lüneburg 1692 d. 25 Jan. gift 1:mo 1729 d. 7 Martii med Maria Euphemia von der Lancken, † 1750 d. 5 Junii barnlös, Philip von der Lanckens dotter til Matchow, med Eleonora von Bohlen aflader, 2:do 1754 d. 30 Sept. med Dorothea Christina von Platen til Drigge, föd 1719 d. 15 Aug. syfter til N:o 1922. pag.
	Søn af Capitaine under General Lieutenanten von Rantzows regemente i Hanowersk sold, Johan Cantagalli, föd i Lüneburg, † uti Stade 1710 d. 29 Maji och Elsa Anna von Beckern, föd i Lüneburg 1691, † 1739

Utdrag ur 'Matrikel öfwer Swea rikes ridderskap och adel' från år 1755, som bekräftar att Cantagalli med 60 grenadjärer intog en framträdande roll vid stormningen av Gyllenlöwe. Åke Nilsson Öberg (ca 1689-1718) från Önnestad, som blott hade varit i kompaniet i en månad, sköts till döds under stormningen.

Johan Maximilian Cantagalli blev, enligt Svenskt Konversations-Lexikon från 1847, 'på stället adlad' Löwenfels av kung Karl XII.

Karl XII:s lik täcktes med soldatkappor, hatt och peruk för att dölja det otänkbara, som hade skett. Vid likfärden skall bärarna emellertid ha halkat i en brant backe och när liket föll över löjtnant Carlberg ramlade maskeringen även av. Nu upptäckte bårbärarna vem den döde var. Efter Karl XII:s död drog sig svenskarna ur Norge.

*Karl XII:s likfärd (målning daterad 1878)
Gustaf Cederström (1845-1933)*

I militärrullan daterad den 31 juli år 1719 framgår att Matthias Bruse hade befordrats från 2:e till 1:e sergeant den 1 november 1718. I krigstid skedde avancemang fortare än i fredstid, eftersom inte bara de meniga utan även befälen sårades eller dog. Troligen återvände Matthias Bruse under år 1719 till Östra skånska regementet till fot, eftersom han inte noterades i Grenadjärbataljonens rulla från oktober 1719.

Med tanke på att Grenadjärbataljonen år 1719 kom att upplösas och slås ihop med Livgardet, så är detta ytterligare en indikation på att Grenadjärbataljonen, och därmed även Matthias Bruse, under åren 1717-1718 vid en del tillfällen hade rört sig i kungens närhet. Enligt boken 'Svenska folkets underbara öden' (1916) skall Karl XII efter Strömstad 'med ett följe av blott några officerare och 50 grenadjärer' ha gett sig iväg på 'en rekognosceringstur in i Norge'. Enligt prästen och författaren Jöran A Nordberg (1677-1744) räknade Karl XII i Norge med sina grenadjärer, som redan 'voro satte på den fot, att de vid konungens minsta vink skydde varken eld eller vatten, om ock var man skulle bliva borta'. Den nuvarande brittiska drottningens vakter i svarta, höga pälsmössor och röda rockar plockas för övrigt från fem olika regementen och ett av dessa regementen är The Grenadier Guards.

Som nämndes i inledningen var Europas grenadjärer på 1700-talet elitsoldater. Ursprungligen var deras primära uppgift att kasta handgranater, som på den tiden var 10-15 cm stora, runda klot av glas, keramik, metall eller ibland även trä. Alla klot var inte fyllda med krut utan de kunde ibland istället innehålla syror, gifter eller skarpa föremål. För att handgranaterna skulle kunna kastas så långt som

möjligt utvaldes de starkaste och längsta soldaterna för att bli grenadjärer. Med tiden försvann behovet av specialiserade kastare av handgranater, men även fortsättningsvis handplockades de mest atletiska av soldaterna till grenadjärbataljoner.

Europas grenadjärer hade speciella luvor, som framtill var försedda med mässingsplåtar. Orsaken till att sådana luvor bars tros vara att de vidbrättade hattarna var i vägen antingen vid själva kastandet av handgranaterna eller när muskötén skulle hängas på ryggen vid hanteringen av handgranaterna. I Sverige och Frankrike tycks grenadjärer endast i enstaka fall ha erhållit luvor. Grenadjärbataljonen, som Matthias Bruse tillhörde, hade inte grenadjärluvor utan hattar.

Även en del av Matthias soldatkamrater, som inte hade varit kommenderade utan förblev i Östra skånska regementet till fot, var med under det norska fälttåget, men hade delvis andra upplevelser än Matthias. Östra skånska regementet till fot hade nämligen bidragit med en bataljon.

Den 31 januari år 1721 var sergeant Matthias Bruse närvarande vid mönstringen i kapten Carl Henrik Skyttes kompani, som hade varit kompanichef vid Östra skånska regementet till fot sen år 1715. Någon gång därefter skall Matthias ha befordrats till fältväbel, men när exakt det skedde är inte känt.

*Sergeant Matthias Bruse kom troligen tillbaka till Östra skånska regementet till fot i början av år 1719 och avancerade år 1721 eller 1722 till fältväbel.
(fotograf Johan Peetre år 2016)*

Fältväbel motsvarade ungefärligen nutidens förvaltare (graden mellan löjtnant och kapten). Fältväbeln var kompaniets äldste underofficer och hade bland annat hand om polisgöromålen vid infanteriet, vilket innebar att han var ansvarig för att varje underofficerare och soldat skötte sin tjänst. Fältväbeln var alltså delvis en föregångare till dagens militärpolis. Han ansvarade även för kompaniets förläggning, skulle kunna leda exercisen och var kompanichefens adjutant.

Väblar fanns i Sverige redan på 1500-talet. Just fältväblar tillsattes ursprungligen bara under krigsår (när man var ute i fält). Det tyska ordet 'Webel' betyder ungefär rättstjänare, men eftersom det snarlika ordet 'Weber' betyder vävare, så bör detta ha varit orsaken till att fältväbel även kom att kallas 'fältväfware' i Sverige. Gissningsvis berodde alternativnamnet ursprungligen på ett missförstånd, men av någon anledning levde det kvar i bland annat kyrkböcker.

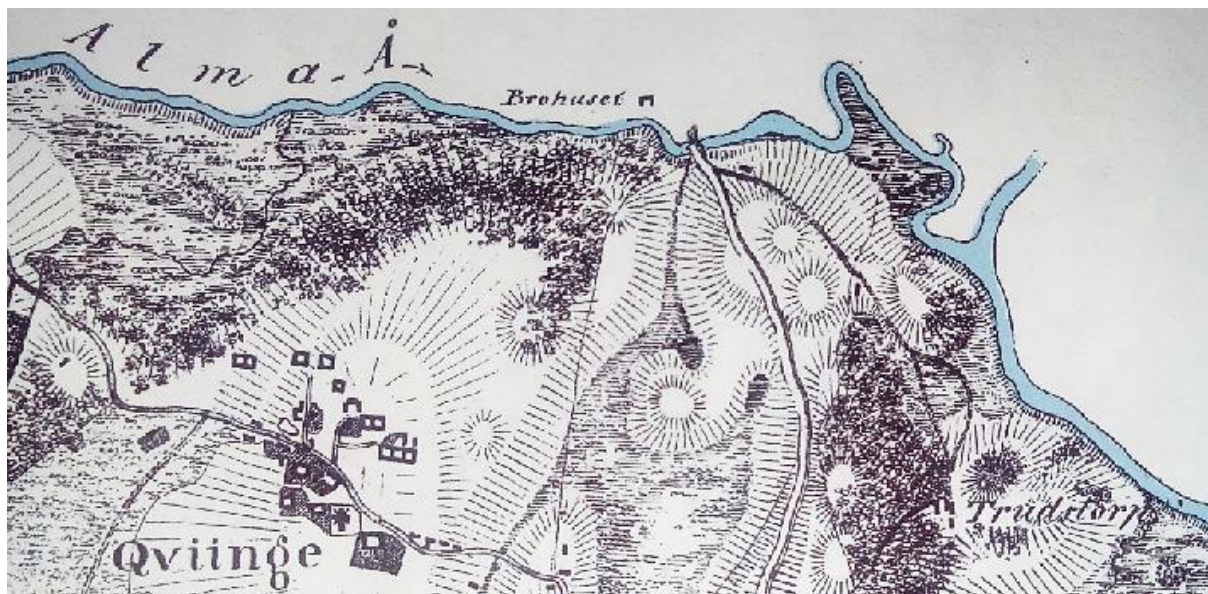
Torsten Bruce kom fram till att Matthias Bruse troligen hade gift sig någon gång mellan åren 1716 och 1721. Med hjälp av den nya kunskapen om hans soldattliv känns det befogat att anta att bröllopet stod år 1719, då han i en militärrulla dessutom noterades som gift. Hans hustru hette Margareta Simonsdotter Berg (1695-1748). Margaretas far var vagnmannen Simon Jönsson Berg, vilken blev borgare i Kristianstad den 30 juli 1684, och hennes mor Gundela Nilsdotter. Föräldrarna hade gift sig i Kristianstad den 2 maj 1686. Vagnmännen arbetade vid skjutsinrättningar och skötte bl a skjutsningen mellan gästgivaregårdar. Denna trafik verkar ha motsvarat dagens tågtrafik, där gästgivaregårdarna var den tidens järnvägsstationer och järnvägshotell. Vagnmännen fraktade även gods och i Kristianstad innebar det bl a varor från Åhus hamn. 'Simon Vagn Mand' dog år 1697 och lades 'i the fattigas jordh'. Enligt bouppteckningen den 5 september 1699, så hade Margaretas föräldrar då fyra levande och en död dotter, nämligen 'Elena på 13 åhret som nu är i Hospitalet, Sissa på 12te åhret, Kierstina på 10de, Margareta på 4de, Christina på 3die åhret på andra sidan'. Av samma bouppteckning framgår att 'Enkan och hennes sahl: mans Brödher Apothekargesällen Åstrad Berg och Smeden Mest:r Per Berg blefwe tillfrågade om något mehr åhr som bör wärderas.'. Änkan Gundela Nilsdotter gifte sen om sig.

Matthias Bruse tog den 10 november år 1722 avsked av militären. Familjen Bruse flyttade från Kristianstad till Spjutstorp, men under åren 1724-1733 bodde de i gathuset nr 1 i Fjälkestad. Detta hus ägdes av hans tidigare kompanichef Carl Henrik Skytte, som ju hade ärvt stora egendomar runt Fjälkestad. Som tidigare har nämnts nådde Matthias graden fältväbel och han hade därmed varit kompanichef Skyttes adjutant under det sista året. Möjligen anställdes han efter avskedet av samme Skytte. År 1734 gick flyttlasset vidare till Kviinge socken. Familjen kom där att bo i Brohuset, som låg vid en kvarn tillhörande Hanaskogs herrgård. På Skånska Recognosceringskartan från 1812-20 finns en trelängad byggnad benämnd Brohuset på Almaåns norra strand strax väster om stenvalvsbron vid Almö. Sannolikt var det vid denna, nu tyvärr förfallande, bro, som familjen bodde.

Prästen noterade vid Matthias Bruses död i Kviinge år 1744 att han 'warit en gång gifft, afladt 10 barn'. Under åtminstone de två sista åren före Matthias död verkar hustrun Margareta, att döma av mantalslängderna från Kristianstads läns landskontor, ha bott ensam i Brohuset. Troligen hade det fortfarande gifta paret alltså separerat, men separationen behöver inte ha berott på osämja utan på att Matthias arbetade och var skriven på annat håll. Detta var exempelvis fallet med hans son, skomakaren Peter Bruse, vilket jag återkommer till.

Teorin om osämja stärks dock något av att Matthias år 1729 fick en oäkta dotter Malena med Kirstina Jäppasdotter (född 1706 i Glimåkra) från Fjälkestad. Detta var alltså under tiden när Matthias och Margareta också var bosatta i Fjälkestad. Matthias dotter Malena föddes och dog dock dryga milen från Fjälkestad. En av faddrarna vid dopet i Glimåkra var en Torbiörn Jäpsson från Östaröd i Glimåkra, som var Kirstinas bror. Troligen flyttade Kirstina hem till sin släkt när hon som ogift hade blivit gravid.

När Malena döptes år 1729 sades fadern vara en krögare Anders Bruse, men när hon dog år 1732 uppgavs fadern vara 'afskiedade fältwäfvaren Matthis Brusse'.

*Brohuset i Kviinge verkar ha legat vid bron över Almaån en km från dess utlopp i den större Helge å.
Skånska Recognosceringskartan (1812-20)*

Bron över Almaån sedd österifrån och underifrån. Cirka 75 meter väster om bron inne i skogen finns en samling stenblock, som troligen är rester av Brohuset. (fotograf Samuel Peetre år 2017)

Soldater fick ibland, som en sorts pension, tillstånd att bedriva krog, så de skiftande yrkesrollerna har en rimlig förklaring. Däremot kan man fundera över varför Malenas far vid dopet påstods heta Anders. Skrev prästen fel eller var Matthias fullständiga namn Anders/Andreas Matthias Bruse?

En annan förklaring skulle kunna vara att Matthias och Kirstina försökte dölja att Matthias, som ju inte var hemmahörande i dotterns födelseort Glimåkra utan i Fjälkestad, var gift. Enligt både 1686 och 1734 års lag var 'enkelt hor', som det kallades om en av föräldrarna var gift, belagt med dödsstraff. Under större delen av 1700-talet benådades emellertid brottslingarna och erhöll lindrigare straff såsom fängelse eller böter. För 'enkelt hor' var böterna åtta gånger högre än de var vid 'lönskaläge', som brottet kallades om båda var ogifta. Möjligen var krögaren Anders Bruse och avskedade fältväbeln Matthis Bruse inte ens samma person. Kanske var Anders en släkting, som tog på sig faderskapet vid födseln för att Matthias och Kirstina skulle slippa billigare undan. Oavsett vilket, så står det utan tvivel 'begrofs afskiedade fältväfarens Matthis Bruses och Kirstina Jäppasdotters oäkta dott. Mallena af Boalt 3,5 år' i dödboken år 1732. Hade någon då redan upptäckt att brottet var av grövre art eller hade brottet preskriberats?

Av de totalt tio barn, som Matthias hade 'afladt', har följande åtta än så länge hittats:

Johan Matthias (född i Kristianstad 1721, skräddare, värvad, Landskrona 1742-52, Sveaborg 1753-72)
Simon (född i Spjutstorp 1722, g m Helena Bruhn, bagaremästare i Trelleborg 1748, död ca 1770)
Gunilla Cecilia (f ca 1725, g m skomakare P Uhlström -47, Brohuset, Färlöv, jordemoder i Ystad, d 1800)
Peter (ev född 1729 som fru Maja Lärcka, Brohuset 1748, skomakare, gift 1750-tal, död Harlösa 1804)
Malena (född i Glimåkra 1729, död i Glimåkra 1732, annan mor än Margareta Berg)
Anna-Stina (f ca 1732, Edema -51, g m Nils Möller -52, Brohuset, Bjärlöv, Träne, död Ö Sönnarslöv 1792)
Matthias (född i Fjälkestad 1732, död i Kviinge 1736)
Dödfött barn (i Kviinge 1735)

När änkan Margareta avled år 1748 upprättades den 19 juli samma år en bouppteckning av svärsonen Petter Ullström i närvaro av en värderingsman. I denna nämndes bland annat tillgångar såsom '2nne Skåp, dett ena af Päro och dett andra af eketrä', '1 guhl häst 8 åhr', '1 dito 15 åhr gl', '1 guhl koo' och '1 röd stiernet qwiga i die 3die året'. De totala tillgångarna uppgick till '240 Specie Rdr'. Margareta Simonsdotter Berg dog alltså inte fattig.

Åtta dagar efter att bouppteckningen hade upprättats var förare Johan Bruse dopvittne i Kviinge. Torsten Bruce hade hittat fyra av Matthias tio barn och i Johans fall antagit att han hade dött som barn före flytten till Kviinge. Det hade han emellertid inte gjort utan han blev skräddare innan han tog värvning i Gustaf David Hamiltons infanteriregemente i Malmö år 1742. Efter tio år i Landskrona kommenderades regementet till bygget av sjöfästningen Sveaborg utanför Helsingfors. Arbetet lades ner under Pommerska kriget åren 1757-1762. Runt 600 soldater, däribland Johan, kommenderades vidare till Stockholm för 'att hålla garnison istället för en del af Kongl. Lifgardiet, som blifwit transporterat till Pommern'. År 1760 blev Johan, liksom fadern Matthias, fältväbel. Detta var även hans grad, när han dog av 'bröstiuka' (tuberkulos) år 1772 på Sveaborg.

Johan hade gift sig år 1749 i Helsingborg med Johanna Nyman (1731-1763) och år 1764 i regementets egen församling med Christina Falk (1734-1813) från Kymmene. I det första giftet verkar minst fem barn ha fötts och i det andra sju, men bara 2-4 av dessa nådde vuxen ålder. Sveaborgs befolkning drabbades nämligen av sjukdomar såsom skörbjugg (orsakad av för lite frukt och bär), dysenteri och malaria. Barnen döptes till bl a Gretha Lena (född 1751, död på resan 1752?), Matthias (1756-1758), Matthias Carolus (född 1759, död i krig 1788-90 el. Södertälje 1820?), Margareta Charlotta (1762-1763) och Margareta Lovisa (1767-1828). Namnvalen styrker att Matthias och Margareta var farföräldrar.

Margareta Lovisa Bruse gifte sig med notarie (senare rådmann) Carl Fredric Grahn (1769-1846) och de

fick minst en dotter och fem söner i Helsingfors. En av sönerna var överstelöjtnant Gustaf Georg Grahn (1804-1877), som efter slaget vid Bomarsund (Åland) under Krimkriget fördes till byn Lewes i södra England, där han och 339 andra finländska grenadjärer i rysk tjänst var fångar i tjugo månader. Överstelöjtnant Grahn, som var en för vår förfader Nils Bruce i Krubbemölla troligen helt okänd nästkusin, skrev vid avfärden ett tackbrev daterat den 15 april 1856 till byns invånare. Han dog ogift 21 år senare. Brevet var ännu på 1970-talet uppsatt i puben The Pelham Arms, men är idag arkiverat.

Matthias och Margaretas äldste son, Johan, och övriga soldater i hans regemente byggde Sveaborg. (oljemålning av Elias Martin, 1739-1818, verksam på Sveaborg 1763-1765)

Eftersom återupptäckten av urfadern Matthias Bruses tid som soldat är relativt färsk även för mig ifrågasätter jag ibland om det verkligen kan stämma att han var en av de soldater, som befann sig i 'hjaltekonungens' närhet bland annat på dennes dödsdag. Det är trots allt en av de allra största händelserna i svensk historia, eftersom Sveriges ambitioner att vara en stormakt till stor del upphörde där och då. Kapten Georg Stenfelts (ca 1683-1758) historia hjälper mig att skingra mina tvivel.

Georg Stenfelt föddes ungefärligen år 1683 i Malmö och var son till den nordtyske sockerbagaren Lorentz Stenfelt och dennes hustru Anna Jöransdotter. I tjugoårsåldern började han som lärkonstapel vid fältartilleriet, utkämpade olika slag vid exempelvis Poltava och kom efter fångenskap i Ryssland hem och blev år 1712 löjtnant vid Västra skånska regementet till fot. År 1717 hade Georg avancerat till kapten och förrättade i Skåne den av kungen befallda värvningen av soldater till Grenadjärbataljonen. Västra skånska regementet till fot var, som nämndes i inledningen, ett av åtta regementen, som vardera skulle förse Grenadjär-bataljonen med 64 man och åtta befäl. Möjligen kommenderade kapten Stenfelt därför inte Matthias Bruse, som ju tillhörde Östra (inte Västra) skånska regementet till fot, till Grenadjärbataljonen, men deras upplevelser bör ha varit snarlika. En ättling till den, efter kriget, adlade Georg Stenfelt heter Lennart Stenfelt och han skrev:

Georg får som kapten för den nya Grenadjärbataljonen bege sig ut på 1718 års fälttåg mot Norge och där stå i centrum för alla drabbningar såväl till sjöss som land. Han skriver själv i ett brev 'eftersom jag under min tjänstetid alla förlupna fältslag, drabbningar och aktioner bevistat, så har jag och blivit underkastad allahanda plågor av blesyrer och skador, såsom vid Strömstad där min vänstra hand blev alldeles sönderskjuten, och dessutom med en kula skjuten i vänstra höften, vilken ännu till ständig plåga och värk kvarsitte. Ut i Ide-fjords sjöslag en bajonett genom vänstra bröstet. Vid Fredrikshald även en bajonett stucken genom vänstra armen. Jämväl blev foten så skadad av en handgranat att den är alldeles lam.'

*Kapten Georg Stenfelt (ca 1683-1758) år 1717
(målning av Johann H Wedekind, 1674-1736)*

Liksom Johan Maximilian Cantagalli, som var kompanichef för Östra skånskas grenadjärer, adlades Georg Stenfelt, som var kompanichef för Västra skånskas grenadjärer. Detta skedde dock först år 1719 efter att Georg hade skrivit till drottning Ulrika Eleonora (1688-1741). Det faktum att Cantagalli adlades av Karl XII direkt efter stormningen av fortet Gyldenlöwe kombinerat med symbolerna i hans adelsvapen tyder på att Cantagalli med ca 60 grenadjärer från Östra skånska hade lett stormningen.

Vilka var Matthias Bruses föräldrar?

För framtida släktforskare kan det vara intressant med lite tankar kring varifrån Matthias kom.

Den skandinaviska betydelsen av ordet bruse är ungefärligen bagge (får av manligt kön) eller getabock. Det var alltså ingen slump att bockarna i den norska barnsagan fick heta Bruse. Svenska soldater, som tilldelades detta efternamn, fick det antagligen ofta för att djuret symboliserade anfallslust.

I Skottland finns en klan Bruce och skottar flyttade bevisligen till Sverige och övriga Europa. Vad som tills nyligen var okänt för mig är att många inte var soldater, som jag hade trott, utan fattiga krämare och vävare av ylleyger. Det är antagligen därför, som man ännu talar om 'snåla skottar'. Malmö hade bland annat en stor koloni av skottar på 1500-talet och i svenska Stralsund fanns också många. Så även till Sverige invandrade tyskar med namnet Bruse kan mycket väl egentligen ha varit skottar.

Torsten Bruce framhöll att en Peter Bruse (född ca 1644) från Västergötland, som befordrades till ingenjör vid Malmö fästning år 1677, men efter en duell med sin förman, Johan Drummond, degraderades till tygvaktare år 1688, skulle kunna ha varit Matthias Bruses far. År 1692 bodde för övrigt 'Tygemester Bruse' i gårdarna 504 och 505 i kvarter 35 Neptun. Adressen motsvaras idag ungefärligen av hörnet, där Norra Vallgatan möter Slottsgatan, men mer exakt av den nu försvunna Fiskaregatan.

*Peter Bruse (född ca 1644) bodde i de båda, numera rivna, 1600-tals-husen till vänster om stolpen.
(från Fotevikens Museums hemsida)*

Både tidpunkt och ort stämmer. En sak talar emellertid emot denna teori och det är att det normalt var den förste sonen, som fick farfaderns namn och Matthias och Margarethas förste son verkar ju ha varit Johan Matthias (med tilltalsnamnet Johan) och inte Peter. Det kan i och för sig ha funnits en äldre son Peter, som den överlevande Peter uppkallades efter, men med tanke på att Simon född år 1722, då bara skulle vara son nummer 3, så faller dock den teorin något. Normalt fick son nummer 2 morfars namn, som i det här fallet var Simon.

I Malmö fanns en artillerist Gert Burchard Bruse (ca 1689-1755), som i en militärrulla från år 1710 uppgavs vara 'Skåning' och född år 1689. Han och frun gav sin förste son namnet Peter. Gert Burchard Bruse, som enligt en rulla hade 'lärt Bygmästeriet', skulle därför mycket väl kunna ha varit son till tygvaktare (också inom artilleriet) Peter Bruse, vars hantverk enligt en rulla var 'Bygmästeri' och 'Fortification'. Om Burchard var Matthias bror, så kan det tänkas att Matthias Bruse och Margaretha Berg tyckte att det redan fanns en sonson Peter och istället valde Johan Matthias till sin förstfödde son, men jag misstänker att traditionen att uppkalla förste sonen efter farfadern var djupt rotad oavsett vilka namn syskonbarn redan hade fått. Dessutom hade det då varit troligare att Matthias och Margarethas förste son hade uppkallats efter morfar Simon.

En Ingrid Brita Bruse, som var gift med klockaren Nils Grenander i Tottarp, Gessie och Brösarp, var syster till Gert Burchard Bruse. Hon kan ha fötts i Malmö, eftersom hon troligen träffade Nils Grenander i Tottarp eller Gessie. Det är intressant att alla Ingrid Britas tre söner blev skräddare precis som deras möjlige kusin, Johan Matthias Bruse (1721-1772).

En korpral Johan Bruse deltog för övrigt vid dopet av Gert Burchard Bruses dotterson Johannes år 1745. Detta år var Johan Matthias Bruse fortfarande i Skåne och fortfarande korpral, vilket gör att sannolikheten för att Peter Bruse verkligen var Matthias Bruses far, efter detta fynd, har ökat avsevärt.

Torsten Bruce framhöll även den adlige Börje Bruse som en tänkbar, dock inte trolig, far till Matthias Bruse, eftersom Matthias och Margarethas son Simon Bruse, som var bagare i Trelleborg, hade två söner med detta namn. Att Simons förste son fick namnet Börje bör dock ha berott på att svärfadern var en 'bakaremester' Börje (troligen Andersson) Bruun i Malmö och med tanke på att Simon och Börje hade samma yrke fick kanske svärfadern företräde vid namngivningen. Simons andre son Börje fick nog namnet för att den förste sonen med detta namn avled i spädbarnsåldern.

Däremot ansåg Torsten Bruce inte att en annan adlig släkt Bruce med skotskt ursprung borde ha något med vår släkt att göra bland annat på grund av att de stavade med bokstaven c. Stavning var emellertid inte så viktigt på 1600- och 1700-tal och även denna adliga släkt fick heta Bruse ibland, vilket bland annat framgår av följande:

Ordinarie vinterting i Skytts härad

Anno 1700 d. 12 februarij

Hr Ryttmestaren Welborne Andreas Bruse let for Retten framstella qwinfolket Elin Persdotter i Skanör, som på Hagelösa gård blefwen hefdat af Hr Rytzmästarens Brodersohn Robert Bruse, hwilken straxt derefter bortrest, så att ingen weth på hwad orth han är at antreffa, anhållandes at qwinfolket sit behörige straf undergå motte. Elin Persdotter tilstod dhetta sit Bråt, och är dhet första resan hon sig således förset.

Q: Om Hr Befalningzmannen Welbet:de Jonas Åkeson och Nembden intet hörd på hwad orth dhenna Robert Bruce sig uppehålla skal?

R: Neij,

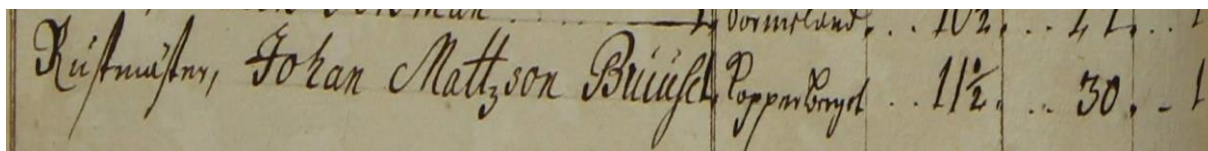
Resolutio

TingzRetten har för skieligt befunnet, at Elin Persdotter för dhetta sit begångne Lönskeläger bör, til följe av Kongl. May:tz Rescript de A:o 1694 plikta sine 5 D: Srmt til Treskiptes och desuthan almen kyrkioplikt undergå. Orkar hon ej Botum, undgelle med kroppen.

Det troligaste är, enligt mig, att Matthias far hette Johan, Hans eller någon annan form av Johannes och det baserar jag på vilket tilltalsnamn, som Matthias äldste son, Johan Matthias (1721-1772), fick. I katekisationslängden i Fjälkestad år 1729, vid ett dop i Kviinge år 1748 och i alla militärrullor kallades äldste sonen Johan och inte Johan Matthias, som var hans båda namn vid dopet i Kristianstad.

I den första upplagan av denna krönika daterad den 24 juli 2016 nämndes några tänkbara fädrar med förnamnet Johan. Sen dess har jag emellertid upptäckt en mycket starkare kandidat.

Att jag lyckades hitta en sådan beror på att jag upptäckte att Matthias Bruses son, Johan Matthias, inte alls hade dött i barndomen, som Torsten Bruce hade antagit. Han hade istället, precis som fadern, blivit underofficerare i ett skånskt infanteriregemente. Sannolikheten för att underofficerare inom infanteriet var ett yrke för flera generationer av familjen Bruse ökade och därför undersökte jag de militära rullorna för 'Drottningens Lijf Regiement Till foots', som var garnisonsförband i Malmö runt Matthias födelse. Där fanns rustmästare Johan (Erich) Mattzson Bruuse (Bruse) född 1660 eller 1661.

Enligt flera av rullorna sades Matthias möjlige far, Johan Matsson Bruse, ha varit från Kopparberget, men ibland också Kopparberg. Skulle detta tolkas, som att han var från Kopparberget, gruvan vid Falun, eller mer oprecist från Kopparbergs län, som nuförtiden heter Dalarnas län?

Enligt 1634 års regeringsform skulle Dalarna och Kopparbergslagen utgöra ett särskilt län och år 1647 hade, genom ett kungligt brev, Kopparbergs län därför upprättats. Som framgår skilde man mer än idag på det 'egentliga' Dalarna och Bergslagen, vilka i våra dagar lite slarvigt buntas ihop till Dalarna.

När man studerar rullorna från den period, då Johan var soldat, får man intrycket att regementets masar angavs vara från antingen Falun, Hedemora, Kopparberget eller Bergslagen, där de soldater, som kom från mindre bruksorter på landsbygden, sorterades in i den sistnämnda kategorin. Eftersom Bergslagen, inte Kopparbergs län, alltså användes som samlingsnamn för mindre bruksorter, verkar Johan Matsson Bruse faktiskt ha varit från en av byarna i Kopparbergs socken runt Kopparberget.

Kopparbergs socken bestod från år 1554 av de vid Kopparberget verksamma bergfrälsemännen och tåktekarlarna med familjer. Falun fick stadsprivilegier först år 1641 och bröt sig då ur Kopparbergs socken. Staden kallades dock omväxlande Kopparbergs stad och Falu stad till en bit in på 1700-talet. På 1600-talet var Falun, på grund av gruvdriften, rikets näststörsta stad och ungefär en fjärdedel av dalasoldaterna i Johan Matsson Bruses regemente skall ha varit från 'Stoora Kopparberg sogen och Staden Fahlun'. Vid brist på män i vapenför ålder i den egna socknen rustades ibland utsocknes och därför kan man inte med säkerhet veta att soldaten verkligen hade vuxit upp i den angivna orten.

*Rök från gruvdriften vid Kopparberget över Falun
Johan Matsson Bruse var troligen från Kopparbergs socken, församlingen för byarna runt gruvan.
(gravyr från slutet av 1600-talet, ur planschverket Suecia antiqua et hodierna)*

Drottningens livregemente till fot hade under sitt första namn, Bergsregementet, satts upp år 1674 i Falun. Orsaken var ett förväntat krig mot Danmark. Karl XI och generalkvartermästare Erik Dahlbergh mönstrade regementet i Örebro i januari 1675 före soldaternas tre veckor långa marsch till Skåne. Detta och andra bergsregementen rustades av folket i Bergslagen mot befrielse från utskrivning. Johan Matsson Bruse tog fem år senare, när han var 18-19 år gammal, värvning år 1679.

Hur gick det till när vår möjlige förfader värvades? På grund av rymningar och farsoter under hösten och vintern 1676-1677, så hade Bergsregementets numerär minskat kraftigt och redan på våren år 1677 skickades ytterligare 250 soldater från Bergslagen till Skåne. Detta verkar emellertid inte ha räckt. I slutet av år 1677 beordrade nämligen Karl XI landshövdingen i Kopparbergs län att förrätta ytterligare en mönstring. Kungen och landshövdingen utväxlade flera brev och trots att landshövdingen protesterade, så gällde kungens ord. Vid den första mönstringen den 10 maj 1678 kunde emellertid endast nio man skrivas in. Länet hade precis som de flesta andra brist på män i vapenför ålder och först ett drygt år senare värvades alltså vår möjlige förfader.

I rullan från värvningsåret fanns bara en Johan Matsson. Han hette inte Bruuse/Bruse utan Ruus/Rus.

Soldatnamn blev vanliga först från 1690-talet i samband med att det yngre indelningsverket tillkom. I Dalregementet började emellertid soldatnamn användas tidigare. I Dalarna fanns fyra olika rotar med rotenamnet Ruus nämligen byar och gårdssamlingar i närheten av Mora (Utmeland), Hedemora (Hansbyn), Gagnef (By) och Leksand (Hjulbäck). Rotesoldaten tog oftast rotenamnet till soldatnamn. Kanske hade någon av Johan Matssons förfäder koppling till en av dessa byar eller så hann Johan Matsson möjligen med några år i Dalregementet innan han överflyttades till Bergsregementet.

Det hände att soldaten bytte från soldatnamnet till ett annat efternamn när han blev befäl. För exempelvis roten Ruus tillhörande byn Utmeland (idag en del av Mora) verkar det ha varit mycket vanligt och hela 25 % av soldaterna ändrade från Ruus till Blom, Brask, Finne, Kalle eller Rehn. Namnet var kanske mindre lämpligt för ett befäl. Att berusa sig hette nämligen att 'dricka sig ruus' på 1600-talet. Ett byte från Ruus till Bruuse framstår i jämförelse med ovannämnda namnbyten som återhållsamt även om det alltså inte kan bevisas att Johan Matsson Ruus också bytte namn och att han därför var identisk med vår möjlige förfader Johan Matsson Bruse i rullorna 8-12 år senare.

Enligt Jernkontorets Annaler från år 1903 fanns 'Grufveföreståndaren Erik Ruus med årlig lön af 100 daler och 48 tunnor spannmål' vid Kopparberget år 1608. Eftersom Johan Matsson Bruse i rullorna i minst två (av cirka tjugo) fall påstods ha hetat Erich (inte Johan), så kanske släktskap med denne Erik Göransson Ruus (död ca 1615) förelåg. Andra tänkbara ursprung är t ex orterna Brusala, Brusbo, Rusbo och Rusgården samt svedjefinnar med namnet Ruus i gränstrakterna mellan Dalarna och Värmland.

Finnar kom till Bergslagens gruvor och hyttor redan i mitten av 1500-talet. Svedjefinnarna kom först mot slutet av 1500-talet och skogarna, där de bosatte sig, kallades finnskogar. Svedjebruket förbjöds i skogsordningarna år 1647 och 1664, eftersom det befarades att skogen skulle ta slut. På nästa sida återfinns en målning, som visar just svedjebrukande finnar. Många med rötter i landskap, i vilka skogsfinnar slog sig ner, har sådana i sina släktträd. Det gäller bl a Björn Skifs, Sven-Göran Eriksson, prinsessan Estelle, Tage Erlander och Dan Andersson. Vissa av skogsfinnarna tio mil väster om Falun hade efternamn sprungna ur Rusainen såsom Rus, Ruus och Ruuse.

Johan Matsson Bruse verkar till skillnad från den möjlige sonen, fältväbeln Matthias Bruse, ha blivit förskonad från strider. Det mest spännande, som hände, var kanske att Bergsregementet under överinseende av sin överste Reinhold Modée den 4 maj 1680 paraderade i Helsingborg när den danska prinsessan Ulrika Eleonora landsteg. Hon gifte sig två dagar senare med Karl XI på Skottorps slott och kröntes till svensk drottning den 25 november i Stockholm. Dessa händelser förklarar varför Bergsregementet ändrade namn till Drottningens livregemente till fot just detta år.

Trälar under penningen (målning daterad år 1893 av Eero Järnefelt, 1863-1937)

I de sista rullorna, från år 1689 till 1693, var Johan Matsson Bruse rustmästare, vilken var den lägsta underofficersgraden. Troligen var det svårare att avancera i fredstid. Kanske hade Johan bytt namn från Ruus till Bruse när han hade avancerat från vanlig gemen (menig) till korpral.

Den 31 december 1689 noterades i kolumnen 'om han har hustru' siffran 1, vilket betydde att så var fallet. Av rullorna att döma verkar hustrun emellertid ha dött mellan den 1 januari 1692 och den 1 juli 1692. Eftersom Matthias enligt militärrullorna föddes runt år 1690, så avled hans möjliga mor kanske i samband med Matthias eller ett yngre syskons födelse.

Johan Matsson Bruse tog avsked av regementet den 29 juli 1693 för att övergå till annat värv.

Oavsett om fortifikationsingenjören (senare tygvaktaren inom artilleriet) Peter Bruse (född ca 1644) från Västergötland eller rustmästaren inom infanteriet Johan Matsson Bruse från Dalarna (Kopparbergs län) var Matthias far, så bör Matthias födelseort verkligen ha varit det 'Malmö', som prästen i Kviinge noterade i dödboken år 1744.

Som en del av försvenskningen uppmanades svenskar att flytta in till Malmö och svenska trupper inkvarterades i Malmös bostadshus. Inför en stor truppförläggning gjordes en omfattande inventering av Malmös hus och gårdar år 1692 och i det historiska projektet Malmö 1692 har Malmös gator och torg från den tiden därför kunnat återskapas (se nästa sida).

Det går därför att få en ganska bra bild av hur Malmö såg ut vid tiden för Matthias Bruses födelse och denna inventering är också orsaken till att vi vet att en av hans möjliga fädrar, 'Tygemester Bruse', då bodde i gårdarna 504 och 505 i kvarter 35 Neptun (foto på kapitlets första sida).

Hade Matthias fötts i en av dessa gårdar cirka två år tidigare? Hette fadern kanske Johan Peter Bruse?

Själbodgatan i Malmö år 1692 med dess själabodar och St Petri kyrka till vänster.

Stortorget i Malmö år 1692 med St Petri kyrka.

Även Matthias svärdotter Maija Lärcka verkar på mitten av 1700-talet ha varit bosatt i Malmö. Lysningshandlingar för Matthias son och svärdotter i St Petri församling från 1700-talets mitt lyder: 'uti denna dyra Gudz församling afkunnades till ett christligt äckenskap för Borgaren uti Landskrona ärbaren och välaktade Peter Bruse samt ärliga och Gudfrucktiga piga Maija Stina Lärcka'.

©VHM-Virtuella Historiska Modeller

av Johan Peetre (Malmö) 2021-09-24